

Seminția unguirilor face parte din categoria etno-lingvistică a triburilor fino-ugrice originare din Asia Centrală. Ocupația principală era creșterea vitelor. În continuă migrare pentru căutarea de noi pășuni, nu se poate aprecia cu precizie teritoriul de formare a hoardelor nomade. Studiile istorice au inițiat câteva ipoteze asupra locului de obârșie. Între munții Altai și Nordul Iranului; între Volga și munții Urali; între Urali și fluviul Obi; între Urali și Marea Caspică etc. Este bine cunoscut faptul că rasele uraloaltaice au format puternice popoare migratoare, chiar imperii: hunii, avarii, unguirii, pecenegii, cumanii, tătarii. Denumirea lor era megyer/magyar, după numele unui trib care în secolul al IX-lea și-a impus autoritatea. Bizantinii i-au numit unguiri după un grup de triburi care prin secolele al V-lea - al VI-lea, locuia în regiunea caucaziană, numiți onoguri (poate triburile hunice ale onogundurilor amintite de împăratul bizantin Constantin Porfirogenetul, (945-959). Au mai fost numiți și unni, ungri, turki, bașkiri, sciți, avari. Triburile și uniunile lor tribale se împrăștiau, se unificau, se despărțeau ocupând în trecerea lor teritorii, luptând cu neamurile de obârșie, asimilându-le cel mai adesea.

O perioadă mai îndelungată au stat în regiunea Volgăi (secolele al VII-lea - al VIII-lea), unde au întâlnit puternicul stat al bulgarilor. O grupare a unguirilor a locuit și în regiunea Bașchiriei care mai târziu a fost numită Magna Hungaria. Au purtat lupte cu pecenegii, uzii, hazarii. În secolul al XIII-lea călugărul Ricardus scria despre unguiri: "Sunt păgâni, n-au nicio știință despre Dumnezeu. Nu se închină la idoli, ci trăiesc ca dobitoacele. Nu cultivă pământul, mănâncă carne de cal, de lup și de alte de acest fel. Beau lapte și sânge de cal". La mijlocul secolului al IX-lea, au locuit la Levedia/Lebedia, la Răsăritul Mării Maeotice (Marea de Azov), pe cele două maluri ale fluviului Tanais (Don). Numele regiunii a fost dat de căpetenia maghiară Levedias sub conducerea căruia au ajuns în noile ținuturi.

Migratorii aveau nevoie de autohtoni în regiunile prin care treceau, să le asigure hrana. Cronicarul Anonymus scria după trecerea unui râu mare, Volga sau Donul: "... n-au dat de urma nici unei cetăți sau locuințe omenești și n-au mâncat rodul muncii oamenilor - după cum le era obiceiul - ci s-au hrănit cu vânat și pește". Pecenegii i-au atacat pe unguiri și i-au obligat să părăsească Levedia. Au migrat spre Vest sub comanda aceluiași Levedias și s-au așezat în Etel Kuzu/ Atelkuz - Țara de pe râu, sau Țara dintre râuri, neidentificată, presupusă a fi în Nordul Mării Negre, în Vestul Donului, până la râul Nistru, între Bug și Siret sau între Nistru și Prut (Câmpia Bugeacului). După o perioadă vagă ca localizare spațială și temporală, cu informații legendare și contradictorii, ajungem într-o perioadă istorică, probată prin izvoare confirmate de diferite alte surse.

Notarul unui rege maghiar Bela, al cărui nume nu s-a păstrat, a fost numit de istorici Anonymus, a scris Cronica Gesta Hungarorum. Părerea majorității istoricilor considera pe Anonymus, notar al regelui Bela al III-lea (1172- 1196). Nicolae Iorga considera că a fost în timpul lui Bela al IV-lea (1235-1270), iar discipolul său, George Brătianu considera că notarul era contemporan cu regele

Bela al II-lea (1131-1141). Simon de Kéza a redactat Cronica Gesta Hunnorum et Hungarorum între 1282-1285. Marcu de Kált este autorul renumitei Chronicon Pictum Vindobonense (Cronica pictată de la Viena), terminată în 1358. Călugărul dominican Ricardus a întocmit lucrarea Ungaria Magna, la redactarea căreia s-a folosit de sursele: gestele (faptele) ungarilor și scrierile străvechi (ósgesztá). În timpul regelui Coloman Cărturarul (1095-1116) a fost elaborată o cronică cu rolul de îndrumar pentru toate cronicile ulterioare.

Legenda episcopului de Cenad, Gerardus de Sagredo (1030- 1046), a fost subiectul acelei Vita Sancti Gerardi. Și alte izvoare dau amănunte despre istoria ungarilor și tangențial despre locuitorii Români ai Ungariei și Ardealului. Legendarii eroi eponimi au fost Hunor și Mogor care s-au căsătorit cu două principese alane (de origine iraniană), au dat numele triburilor cele mai importante din marea grupare ugrică a conglomeratului fino-ugric. În cronicile amintite, aflăm vești despre români. Simon de Kéza preciza că după moartea lui Attila (453), Panonia nu a avut rege zece ani și romanii au rămas benevol (spontes) ca țărani (coloni) și păstori (pastores): valahii au rămas de bunăvoie în Panonia. Anonymus scrie cu admirație despre Panonia: “acolo curg cele mai renumite izvoare de apă, Dunărea și Tisa... țara o locuiesc slavii, bulgarii și romanii adică păstorii romanilor”. Expresia pascua (pășunea) romanorum (pășunea romanilor) sau pastores romanorum (păstorii romanilor), certifică existența unei populații valahe/ românești sau cel puțin a unei populații romanizate.

Un geograf francez din secolul al XIV-lea în Descrierea Europei Orientale afirmă că între Macedonia, Ahaia și Tesalonic există “un popor foarte mare și răspândit care se numesc români, care odinioară au fost păstorii romanilor... trăiau în Ungaria unde se aflau pășunile romanilor. Au fost alungați de unguri și așa au ajuns în acele părți”.

Întecul Nibelungilor/Nibelungului creat în Austria la începutul secolului al XIII-lea, descrie nunta dintre Attila și prințesa burgundă Kriemhilde, la care participa și ducele Ramunc din Țara Vlahilor (Blakumenlant) cu șapte sute de însoțitori. Cronica lui Nestor, Povesti Vremennâh let, redactată în secolul al XI-lea la Kiev, narează cucerirea maghiară: “Ungurii trecură pe lângă Kiev și au ajuns la Dnipro unde-și întinseră corturile, că erau nomazi ca polovții. Veniți din Răsărit mergeau grăbiți prin munții înalți care s-au numit ungurești (Carpații nordici) și au luptat cu cei care trăiau acolo, vlahii și sloveanii.

Pe urmă ungarilor înlăturară pe vlahi și luară această țară și se așezară cu sloveanii împreună pe care îi supuseră și de atunci țara se numește Ungaria”. Pentru prima oară în apropierea Dunării este amintită o ceată de unguri în anul 837, care îi ajuta pe bulgari să împiedice expatriații bizantini din regiunea Adrianopolului deportați de țarul bulgar Krum (cca. 803-814), să revină la casele lor. Triburile și uniunile tribale ungare duceau viața părinților și strămoșilor. Erau nomazi în căutare de pășuni și în același timp de jafuri asupra populațiilor sedentare. Conducătorul era șeful militargyulasaujula echivalentul regelui din statele medievale apusene. În timpurile migrației spre Dunăre, uniunea ungarilor era formată din șapte triburi (cifra șapte a fost mereu o cifră asociată cu sacralitatea, cu divinitatea): Nyék, Megyer, Kürt-Gyarmat, Tarján, Jenő, Kér, Keszi.

Triburile unite erau în faza democrației militare când sfaturile căpeteniilor militare și adunările bărbaților înarmați, aveau o reală importanță. Credințele ungarilor erau confuze și aleatorii. Probabil venerau corpuri cerești, fenomene meteorologice. Înhumarea decedaților se făcea în poziție întinsă. Inventarul mortuar cuprindea arme, podoabe și chiar cai sau părți ale harnașamentului, întrucât calul era considerat animalul atotfolositor și simbioza dintre maghiar și cal era un element vital. Majoritatea mormintelor de înhumare au fost descoperite în stepa panonică, în necropole consistente din secolele al X-lea - al XI-lea, iar în Transilvania morminte izolate în văile râurilor ardelen. Triburile maghiare ajunseseră în Atelkuz conduse de Arpad, fiul lui Almos (Almus). Lui Almos căpeteniile triburilor îi juraseră că vor alege conducători din neamul lui, dintre urmașii acestuia. Căpetenia supremă avea obligația să împartă pământurile, pășunile, bunurile cucerite în război, în mod egal triburilor și datoria de a respecta deciziile sfatului format din șefii triburilor. Șeful bulgar Simeon (893-927, țar din 919), invadase și jefuise teritorii bizantine. Basileul Leon al VI-lea cel Înțelept (886-912) a cerut ajutorul ungarilor pentru a-i pedepsi pe bulgari. A trimis solie la Arpad și acesta a trimis pe Levente, unul din fii.

Flota bizantină a îmbarcat oștenii maghiari care i-au învins pe bulgarii lui Simeon și i-au alungat până la Preslav, capitala bulgară. Simeon a replicat. Cu ajutorul pecenegilor care intenționau să ocupe posesiunile ungarilor, l-au forțat pe Arpad și ai lui să părăsească Atelkuzul, devenit teritoriu al pecenegilor. În 895-896, ungurii au străbătut trecătorile Carpaților nordici și s-au așezat în Câmpia Panoniei, fost centru al rudelor (huni și avari). Stabiliți în pustă între râurile Bodrog (afluent al Tisei) și Sajo, au devenit stăpânii populațiilor romane și slave. De acolo au început raidurile spre Răsărit, în Transilvania unde erau cnezatele românești, spre Nord și Vest, spre Germania și Franța, spre Sud spre Italia.

Între anii 896 și 899 au distrus statul Moraviei Mari (din Slovacia) și au ocupat toată regiunea dintre râul Tisa și Dunăre, în 906. Din 899 au continuat raidurile călăreților maghiari în Europa Centrală. Obiectivele lor erau Germania și Nordul Italiei. Germania, slăbită după dinastia carolingiană, nu putea face față invaziilor succesive ale ungarilor. Germania de Nord (Saxonia, Turingia, Westfalia) și Sudul Germaniei (Suabia, Bavaria) au fost devastate și jefuite copios de maghiari. Apogeul invaziilor a fost între 920 și 926 după moartea lui Arpad în 907. Din Sudul Germaniei, ungurii căpeteniei Zsolt (Zulta, Zoltan, 907-cca. 947, fiul lui Arpad), au trecut în Nordul Italiei, au invadat Toscana și au ajuns până la Roma. Au urcat spre Nord și au ajuns în Franța, unde au devastat Burgundia, Languedoc și Champagne. Alte cete de maghiari au pustiit Franconia, Lombardia, Campania, Apulia, Alsacia, Lorena etc.

Iorga în volumul al II-lea din Istoria Românilor - 1992, făcea o sinteză la pagina 392: "Cetele lui Hussol, Leel, Balchu (Bulgus, Bulcs), Toxun, Bolosud trec prin Germania lui Konrad I, ajung la Toulouse, sunt chemate de la Roma de Albert de Toscana contra papei Ioan al X-lea; ele răsar lângă veche mănăstire de la SctGall, dar apoi în Apulia, ca să prade în Tracia în 934. În 937 se prezintă la Sens, urmând raiduri în Aquitania, la Autun, Besançon, la Pantarlier. Franța-i va vedea în 935 și 955, anul pieirii la 956 în Orient. Coborârea în Italia îi duce la Susa și Turin, pe când la 938 ei ar fi ajuns și la Oceanul Atlantic". Revigorarea germană a pedepsit acțiunile ungarilor de două ori. Întemeietorul dinastiei saxone a Ludolfingilor, Henric I Păsărarul (fost duce al Saxoniei în 912), a plătit în 926 ungarilor pentru un armistițiu de câțiva ani. A plătit tribut anual până în 933 când refuzând plata, Germania a fost invadată. Henric a distrus cetele maghiare la Riade pe râul Unstrut lângă orașul Merseburg.

Victoria sa i-a determinat pe germani să-i ofere tronul regal. Fiul său Otto I cel Mare (duce al Saxoniei 936-961, rege al Italiei din 951, împărat ales al Sfântului Imperiu RomanoGerman din 962, mort în 973), a pus stavilă pentru totdeauna incursiunilor maghiare și intenționa chiar să ocupe Panonia (care fusese cândva germană) și să o facă provincie germană. Conducând o armată din oșteni ai tuturor seminiilor germane, a eliberat orașul Augsburg și al 10 august 955 a dat bătălia cu

prădalnicele cete maghiare, la Lechfeld (câmpia râului Lech). Sub flamura Sfântului Mihail ocrotitorul Germaniei și cu lancea Sfântului Mauriciu în mână, a reușit să-i învingă pe unguri, după ce a respins manevra ocolitoare a ungarilor care-l atacaseră din flanc și puteau distruge oștirea germană. La victorie a contribuit eroismul lui Konrad, fostul duce de Lorena, ginerele lui Otto care și-a găsit sfârșitul pe câmpul de onoare. Maghiarii decimați, au trecut Lechul și s-au retras spre Est, spre sălașurile lor. Pentru apărarea țării, Otto după obiceiul saxon a întemeiat pe aceste locuri pentru apărarea graniței bavareze, o marcă numită Marca de Est, care ulterior a devenit Imperiul de Est, Österreich, Austria de astăzi. În amintirea victoriei și spre mulțumirea divinității, Otto a întemeiat mănăstirea Sfântul Mauriciu, patronul Magdeburgului.

După câțiva ani, Otto a fost ales împărat de germani. Europeanizarea Ungariei a fost săvârșită de căpetenia Géza (972-997). Sedentarizarea ungarilor s-a accentuat. Relațiile democrației militaro-gentilice au devenit baza instituțiilor de stat. A apărut o pătură de mari proprietari funciari, formată din fostele căpetenii tribale și foști șefi militari. A întărit autoritatea centrală. Dar cel mai important factor a fost adoptarea creștinismului. După înțelegerile din 931 și 942 între bizantini și maghiari (Zoltan), doi soli maghiari Gyla (Gylas) și Bolosud (devenit patrician roman), au fost trimiși la Constantinopol. Patriarhul Teofilact (933-956), fiul împăratului Leon I, Lekapenos (920-944), a trimis ungarilor un episcop grec, Hieroteos (Ieroteu). Au fost creștinați un număr de unguri și chiar căpetenii (Gyula). Se știe acest fapt, deoarece după bătălia de pe râul Lech (955, Lechfeld), căpetenia maghiară Bulcsu (Bolchu, Bulgius), a căzut prizonier la germanii creștini și după luptă el, care fusese creștin botezat cu câțiva ani în urmă, împreună cu alții, au fost pedepsiți cu ștreangul de ducele Henric de Bavaria. Căpetenia maghiară Géza, proaspăt jula al maghiarilor, a trimis o delegație de doisprezece magnați la împăratul Otto, în Saxonia, cu scopul de a îmbrățișa creștinismul neamurile maghiare.

Misionari au fost călugărul (apoi episcopul de Regensburg) Wolfgang și Pilgrim, episcopul de Passau. După adoptarea creștinismului în forma germană de Géza, magnați, oșteni și popor, fiul lui Géza numit Vajk, a devenit rege al Ungariei, vasal roman și supus apostolic iar Ungaria înălțată la rang de regat, cu îndepărtarea pericolului ca țara să devină provincie germană. Întâmplările au fost complicate și cu aură legendară. Polonia a trimis o delegație impozantă condusă de episcopul de Cracovia, la papa Silvestru al II-lea (999-1003) la Roma. Papa, de acord, a poruncit baterea unei coroane. Însă la Roma a sosit delegația maghiară. Împăratul Otto l-a convins pe papă să acorde coroana ungarilor. Delegația ungară era condusă de episcopul Așerik-Atanasiu, benedictin, abatele unei mănăstiri maghiare, care-l botezase creștin pe prințul Vajk sub numele de Ștefan și mediate căsătoria acestuia cu ruda lui Otto, Gisele, fiica ducelui bavarez Henric. Coroana făurită pentru poloni, a fost acordată lui Vajk/ Ștefan. Delegația maghiară l-a întâlnit pe împăratul Otto și pe papa Silvestru la Ravenna, în primăvara anului 1001 și din porunca lor, Ungaria a fost supusă protecției romane. A fost înființată o nouă episcopie maghiară, la Gran. Gurile rele afirmau că diadema cu care a fost încoronat regele aspardian în 1001 nu era cea a regatului maghiar (coroana, nu diadema), cu care a fost încoronat în 15 august 1000.

Relațiile maghiarilor, nomazi hrăpăreți, nu a fost de bună vecinătate cu cnezatele și voievodatele românești. Unii, fără muncă, voiau să-și însușească bunurile celorlalți, care nu voiau să-și lase moșia muncită și apărută din moși strămoși, unor venetici aduși de vânturile pustiului asiatic. Românii nu au stat pasivi și au opus rezistență înverșunată invadatorilor. Ungurii îi numeau pe romani olahi, iar pe italieni ólasz. Este evidentă convingerea lor că suntem înrudiți. Anonymus folosea pentru romani formele Blachi, Blaci, Blasi. Transilvania fusese numită în documentele scrise în limba latină, Ultrasilvana până la jumătatea secolului al XII-lea, iar în corespondența papală cu Ordinul Teutonic din secolul al XIII-lea era numită Terra ultra montes nivium, Țara de peste munții cu zăpadă (Carpații). Maghiarii o numeau Ardeal/Erdely pădure, pădurea regelui, acea foresta regis latină. Până în 1075, Ardealul fusese teritoriu de graniță disputat de pecenegi și unguri. Denumirile

localităților maghiare erau date ori după numele șefului de trib, ori în Ardeal cuprindeau substantivul falva (falú), sau haza - casă, sau cuvântul maghiar szent (din sanctus latin sfânt): Sântana și Sântimre. Despre luptele maghiarilor cu Românii și cucerirea voievodatelor românești vom reveni pe larg într-un număr viitor.

Viorel Gh. Speteanu

INDEPENDENȚA ROMÂNĂ

*Independența
prin Cultură*